MONITOR TOEKOMSTBESTENDIG SOCIAAL DOMEIN

1E HALFJAAR 2026

Gemeente Gouda

INLEIDING

Op 9 april 2025 riep de gemeenteraad in een motie het college op tot de uitvoering van besparingsmaatregelen in het sociaal domein. Ook vroeg de gemeenteraad toen om de effecten en het (financiële) resultaat van de maatregelen structureel in beeld te brengen. Het college doet dat door de inhoudelijke indicatoren in beeld te brengen tot en met Q2 van 2026 en de voortgang van de maatregelen kort te beschrijven.

INHOUD MONITOR

1. Belangrijkste bevindingen
2. Voortgang op de doelen
3. Uitgelicht…

TOELICHTING OPZET MONITOR

Het college kiest ervoor om op basis van de maatregelen een aantal doelen te formuleren. Want de maatregelen zijn geen doel op zich. Ze dragen bij aan de grotere beweging die de gemeente wil maken: meer zorgdragen voor elkaar en een kleiner beroep op geïndiceerde ondersteuning.
Daarnaast is het meten van een volledig geïsoleerd effect van een maatregel in veel gevallen niet mogelijk. Het beter afbakenen van de jeugdzorg (maatregel J3, Berenschot) werkt bijvoorbeeld ook door in het sturen op het afschalen van lopende indicaties (maatregel J2, Berenschot). Wanneer er wel iets gezegd kan worden over het individuele effect van een maatregel op één van de doelen, zal het college dit aangeven in de toelichting onder een indicator.

Het college formuleert de volgende doelen:

1. Er zijn minder uitgaven in het sociaal domein (gecorrigeerd voor indexatie).
2. Minder Goudse jeugdigen maken gebruik van geïndiceerde jeugdzorg.
3. Gezinnen en jeugdigen krijgen ondersteuning die beter aansluit op de hulpvraag.
4. Minder volwassen Goudse inwoners maken gebruik van geïndiceerde ondersteuning vanuit de Wmo en/of kunnen langer zonder (gecorrigeerd voor de vergrijzing).
5. Volwassen inwoners krijgen ondersteuning die beter aansluit op de hulpvraag.

RELATIE TUSSEN MAATREGELEN EN DOELEN

Maatregel	**Draagt bij aan doel(en):**
J1 Het verbeteren van de samenwerking met externe verwijzers (met name GI's)	1, 3
J2 Sturen op (en afschalen van) lopende indicaties	1, 2, 3
J3 Afbakening van jeugdzorg	1, 2, 3
J4 Heronderzoek gerichtere aanpak voor 40 complexe gezinnen	1, 3
J5 Groter deel van de (nu) geïndiceerde zorg voorliggend laten uitvoeren	1, 2, 3
Samenwerking met de huisartsen	1, 2, 3
Relatie- en scheidingsteam	1, 2, 3
W1 Terugbrengactie hulpmiddelen	1
W2 Inzet toezichthouder (ook jeugdzorg)	1
W3 Individuele begeleiding voorliggend aanbieden	1, 4, 5
P1 Collectieve zorgverzekering	1
D1 Integrale herbeoordeling van 30 domein overstijgende casussen	1, 3, 5

BELANGRIJKSTE BEVINDINGEN

Op deze plek in de monitor beschrijven we de belangrijkste bevindingen. Dit doen we op de volgende onderdelen:

- Ontwikkelingen in gebruik van ondersteuning en/of ontwikkelingen die van invloed zijn op het gebruik van ondersteuning;
- De voortgang op de impact van de maatregelen;

TRENDS EN ONTWIKKELINGEN

Afnemend aantal jeugdbeschermingsmaatregelen
Het aantal jeugdigen met een jeugdbeschermingsmaatregel neemt af. Een jeugdbeschermingsmaatregel is een juridische maatregel die door de rechter wordt opgelegd wanneer er ernstige zorgen zijn over de veiligheid of ontwikkeling van een kind en vrijwillige hulp niet voldoende is om deze onveiligheid op te heffen.
Waar er in Q1 2025 218 jeugdigen een jeugdbescherming- en/of jeugdreclasseringsmaatregel hadden, betrof dit in Q1 2026 181 jeugdigen.

Dit betekent echter niet automatisch dat er sprake is van minder complexe ondersteuningsvragen. In de praktijk zien we dat steeds vaker wordt ingezet op ondersteuning in het vrijwillig kader, waarbij gezinnen met hulp worden ondersteund zonder dat een jeugdbeschermingsmaatregel noodzakelijk is.
Hierdoor blijven gezinnen vaker en langer binnen het vrijwillige hulpverleningskader. Het uitgangspunt is om problemen waar mogelijk samen met het gezin en het netwerk op te lossen, zonder inzet van gedwongen maatregelen. Dit sluit aan bij de landelijke ontwikkeling om hulp zo licht als mogelijk en zo zwaar als nodig in te zetten. Tegelijkertijd vraagt deze werkwijze om blijvende aandacht, omdat de complexiteit van de casuïstiek niet altijd afneemt, ook wanneer geen sprake is van een jeugdbeschermingsmaatregel.

Toenemende druk op de basishulp van het Sociaal Team
Het Sociaal Team biedt onder andere basishulp aan jeugdigen en gezinnen in Gouda. De vraag naar deze ondersteuning is groot en lijkt verder toe te nemen. Hierdoor ontstaat voor sommige vormen van ondersteuning binnen het Sociaal Team een wachtlijst, die kan oplopen tot circa zes maanden.

Langere wachttijden kunnen ertoe leiden dat problemen verergeren voordat ondersteuning beschikbaar is. In sommige gevallen kan daardoor alsnog specialistische jeugdhulp nodig zijn. Daarnaast bestaat het risico dat inwoners alternatieve routes zoeken naar ondersteuning, bijvoorbeeld via een verwijzing naar geïndiceerde jeugdhulp van de huisarts. Deze ontwikkelingen kunnen van invloed zijn op het beroep op specialistische jeugdhulp. In de data is een stijging te zien van het gebruik van geïndiceerde ondersteuning (zie later in deze monitor). Het is niet zeker of er causaliteit is tussen de wachttijden bij de basishulp en de stijging van geïndiceerde ondersteuning, maar dit is wel aannemelijk.

Samen met het Sociaal Team wordt onderzocht wat er nodig is om de wachttijden terug te dringen en jeugdigen en gezinnen sneller passende ondersteuning te bieden.

VOORTGANG UITVOERING MAATREGELEN

Uitbreiding van relatieversterking binnen de maatregel ‘relatie- en scheidingsteam’ moet bijdragen aan minder (complexe) scheidingen
De Goudse Aanpak (complexe) Scheidingen richt zich op het versterken van relaties en het voorkomen van complexe scheidingen om zo de impact van relatieproblemen en scheidingen op kinderen te beperken. Hierin staat centraal dat ouders, ook in tijden van relationele spanningen of een scheiding, hun opvoedverantwoordelijkheid moeten kunnen blijven nemen. Deze maatregel is ingezet, omdat een aanzienlijk deel van de gemeentelijke ondersteuning, waaronder jeugdhulp, wordt ingezet om de gevolgen van relatieproblemen, scheidingsconflicten en de impact daarvan op kinderen op te vangen. In 2025 is gestart met het relatie- en scheidingsteam. De betrokken professionals zijn specifiek opgeleid en ervaren in het begeleiden van ouders bij relatieproblemen, scheidingen en vraagstukken rondom gezamenlijk ouderschap.

Om relatieproblemen vroegtijdig aan te pakken, is het bestaande aanbod voor relatieversterking binnen het Sociaal Team uitgebreid. De capaciteit van de cursus *Houd me Vast* is vergroot, waardoor inwoners sneller kunnen deelnemen.
Daarnaast worden in 2026 meerdere medewerkers opgeleid in de wetenschappelijk bewezen EFT-methodiek, zodat ook individuele gesprekken kunnen worden aangeboden. Deze gesprekken kunnen een aanvulling vormen op het groepsaanbod of ingezet worden als van lichte vorm van relatietherapie. Voor meer intensieve begeleiding kunnen ouders gebruikmaken van het reguliere aanbod van relatietherapeuten.

Met deze uitbreiding ontstaat een doorlopende ondersteuningslijn voor ouders, van relatieversterking tot begeleiding bij scheidingsvraagstukken. Zo is er voor iedere fase passende ondersteuning beschikbaar, zo licht als mogelijk en zo zwaar als nodig. Dankzij de nauwe samenwerking met onder andere het juridische domein en de specialistische (jeugd)hulp kan, waar nodig, snel worden opgeschaald naar aanvullende ondersteuning.

Participatie nieuwe visie sociaal domein afgerond
De participatie met de stad over de nieuwe visie sociaal domein is succesvol afgerond. In de afgelopen periode zijn inwoners, maatschappelijke organisaties, professionals en andere betrokkenen actief gevraagd om mee te denken over de nieuwe visie. Door middel van bijeenkomsten en gesprekken is waardevolle input verzameld over wat inwoners belangrijk vinden voor de toekomst van het sociaal domein.

De raad is apart geïnformeerd over de uitkomsten van de participatie. De volgende drie hoofdlijnen kwamen uit de gesprekken met de stad naar voren:

1. Er zijn voor de meest kwetsbare inwoners, én vaker een beroep doen op de eigen kracht en het netwerk van inwoners .
2. Geen overschatting én geen onderschatting van inwoners.
3. De gemeente kan verbinding faciliteren door samenwerking te stimuleren en systemen te vereenvoudigen.

De komende periode gaat het college met de raad in gesprek over hun richting voor de nieuwe visie, waarna de visie voor advies naar de Goudse Adviesraad Sociaal Domein gestuurd wordt en ter besluitvorming wordt voorgelegd aan de raad.

VOORTGANG OP DE DOELEN

In dit hoofdstuk laten we de voortgang op de verschillende doelen zien. Dit doen we aan de hand van een set indicatoren. We laten de cijfers zien vanaf 2022 en per kwartaal (zoveel als mogelijk).

DOEL 1 : MINDER UITGAVEN SOCIAAL DOMEIN

De ingezette maatregelen binnen het sociaal domein leveren vooralsnog minder en minder snel financieel effect op dan oorspronkelijk was voorzien. Hierdoor wordt de begrote besparing van circa € 4,4 miljoen in 2026 naar verwachting niet volledig gerealiseerd. Daarom zijn hiervoor in de 2e bestuursrapportage 2026 extra middelen aangevraagd.

Daarbij is het belangrijk om te benadrukken dat het halverwege het jaar lastig is om een betrouwbaar beeld te geven van de uiteindelijke financiële resultaten over het gehele jaar. Dit komt onder meer doordat ontwikkelingen in de vraag naar ondersteuning gedurende het jaar kunnen veranderen en omdat zorgaanbieders hun geleverde ondersteuning nog geruime tijd na afloop van de betreffende periode kunnen declareren. Het financiële effect van maatregelen wordt daardoor pas met vertraging zichtbaar in de gemeentelijke cijfers.

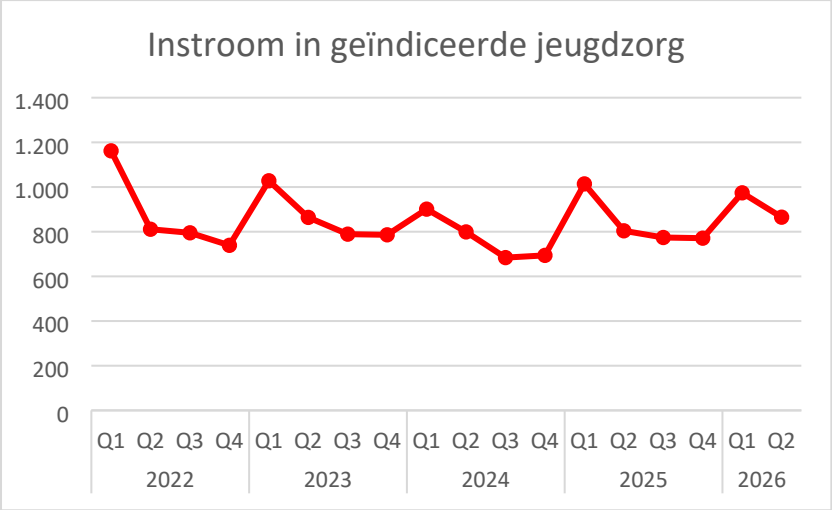
De periode tot aan de eerste bestuursrapportage 2027 wordt benut om de ontwikkeling van de verschillende maatregelen nader te analyseren. Daarbij wordt onderzocht welke maatregelen gedurende 2026 alsnog een groter financieel effect laten zien, welke maatregelen beter presteren dan verwacht en voor welke maatregelen structureel een lager financieel effect wordt voorzien. Op basis van deze analyse bepaalt het college hoe hiermee wordt omgegaan en welke eventuele aanvullende maatregelen of bijstellingen nodig zijn.

De inhoudelijke uitkomsten van deze analyse worden toegelicht in de volgende Monitor Toekomstbestendig Sociaal Domein, die gelijktijdig met de jaarrekening 2026 en de eerste bestuursrapportage 2027 aan de raad wordt aangeboden. De financiële consequenties worden vervolgens meerjarig verwerkt in de eerste bestuursrapportage 2027 en de Kadernota 2028.

DOEL 2 : MINDER GOUDSE JEUGDIGEN GEBRUIKEN GEÏNDICEERDE JEUGDZORG

Indicator: instroom in geïndiceerde jeugdzorg

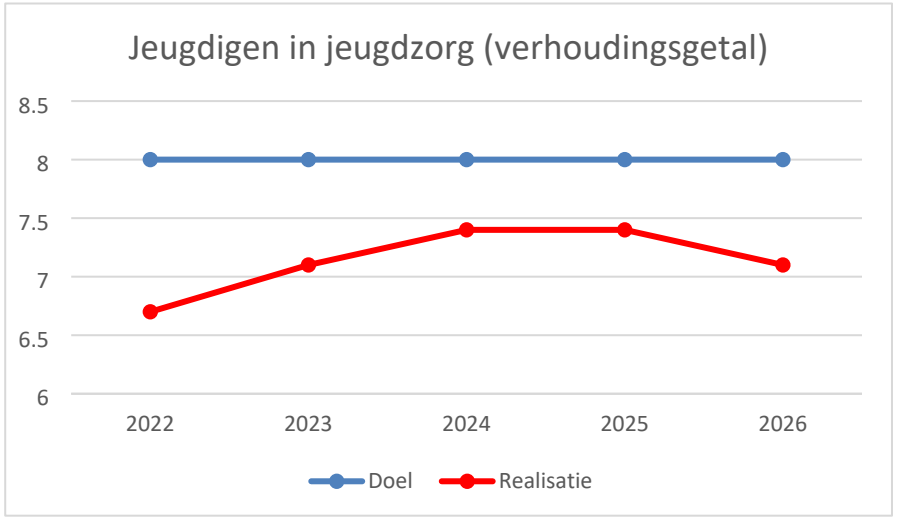
Een belangrijke indicator voor het succes van de maatregelen is het verminderen van instroom in de geïndiceerde jeugdzorg. Instroom bestaat uit twee onderdelen: nieuwe instroom en herindicaties. Met de maatregelen willen we beide verminderen.

In de cijfers over het eerste halfjaar van 2026 zien we een vergelijkbaar patroon als in voorgaande jaren. Wel is in de achterliggende data te zien dat het aandeel nieuwe cliënten in de eerste twee kwartalen van 2026 hoger ligt dan in de eerste kwartalen van 2025: 163 en 147 cliënten in 2026 ten opzichte van 125 en 157 cliënten in 2025. Omdat de instroom vaker fluctueert, is nog niet zeker of er sprake is van een trend.

Indicator: jeugdigen in jeugdzorg in verhoudingsgetal, 1 op 8

Op de langere termijn willen we minder jeugdigen in jeugdzorg. Dit meten we al een aantal jaar aan de hand van een verhoudingsgetal. Het doel daarbij is 1 op 8 kinderen in de leeftijd 0-18 jaar in jeugdzorg.

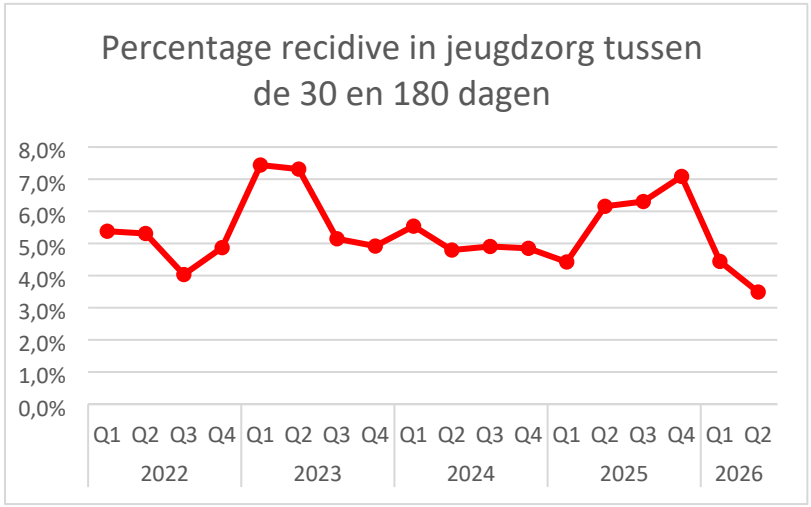

Na een periode van een gestage daling van het aantal jeugdigen met jeugdzorg, zien we nu een stijging. Die stijging heeft verschillende oorzaken. Zoals gezegd ligt de instroom van nieuwe cliënten in de eerste twee kwartalen van 2026 hoger dan in dezelfde periode in 2025. Daarnaast is de duurzame uitstroom van cliënten (langer dan 6 maanden uit zorg) sinds het eerste kwartaal van 2025 lager dan de instroom van nieuwe cliënten, waardoor er per saldo meer cliënten zorg ontvangen.

DOEL 3 : GEZINNEN EN JEUGDIGEN HEBBEN ONDERSTEUNING DIE BETER AANSLUIT

Indicator: percentage recidive binnen 6 maanden

Naast het verminderen van het aantal jeugdigen in jeugdzorg willen we met de maatregelen ook bereiken dat we zorg efficiënter en effectiever inzetten. We willen dus dat gezinnen en jeugdigen als ze uitstromen, definitief of voor langere tijd uitstromen. Deze indicator meet of het lukt om te voorkomen dat jeugdigen binnen 6 maanden na het aflopen van hun indicatie opnieuw een indicatie krijgen. Het percentage is een weergave van de hoeveelheid kinderen die tussen de 30 en 180 dagen na afloop van hun indicatie opnieuw instromen.

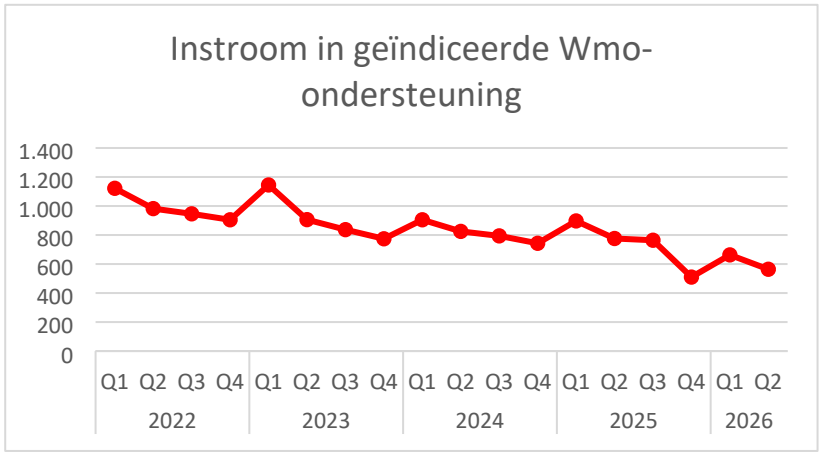

Na een relatief stabiel beeld in 2024 nam het recidivepercentage in 2025 toe. In de eerste twee kwartalen van 2026 ligt het percentage weer op een lager niveau. Op basis van deze periode is het nog te vroeg om te spreken van een structurele daling of trendbreuk.

DOEL 4 : VOORKOMEN EN/OF UITSTELLEN WMO-ONDERSTEUNING

Indicator: instroom in geïndiceerde Wmo-ondersteuning

Een belangrijke indicator voor het succes van de maatregelen is het verminderen van instroom in de geïndiceerde Wmo-ondersteuning. Instroom bestaat uit twee onderdelen: nieuwe instroom en herindicaties. Met de maatregelen willen we beide verminderen, gecorrigeerd voor vergrijzing.

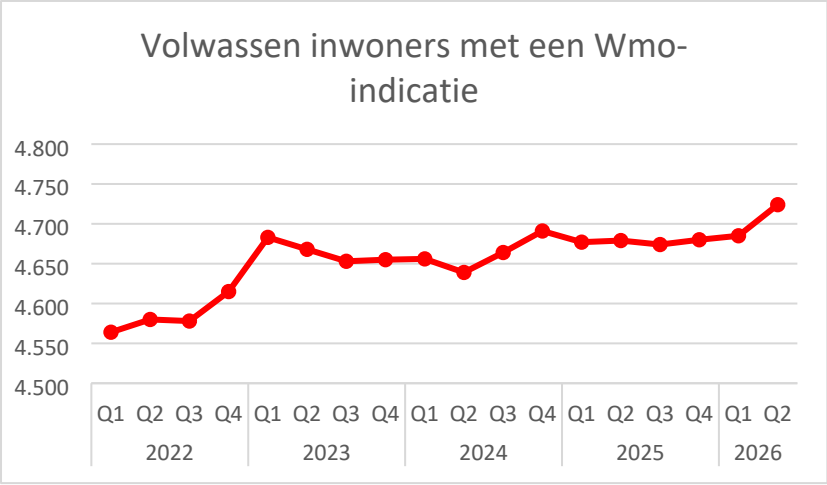

De instroom in de Wmo laat in het eerste halfjaar van 2026 een vergelijkbaar beeld zien als in het tweede halfjaar van 2025. De instroom van nieuwe cliënten is stabiel. De lagere instroom ten opzichte van

eerdere jaren hangt samen met de inzet op langere indicaties, waardoor inwoners minder vaak opnieuw een ondersteuningstraject hoeven aan te vragen (herindicatie).

Indicator: volwassen inwoners met Wmo-indicatie

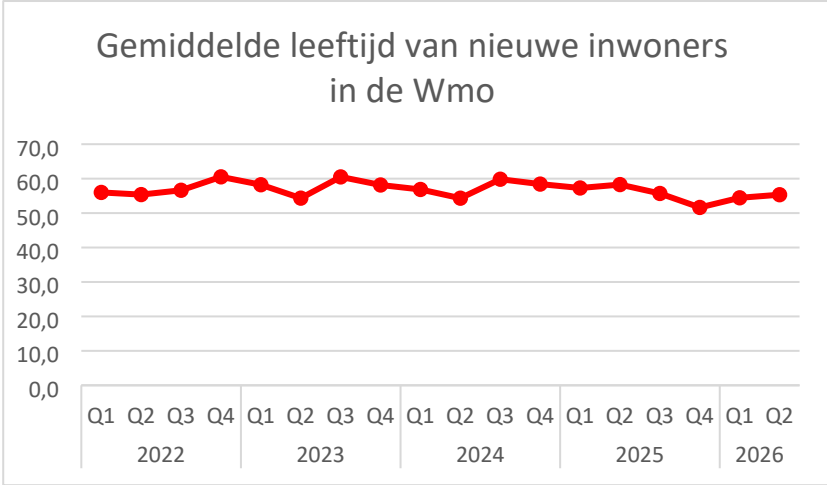
Op de langere termijn willen we dat meer volwassen inwoners (langer) zonder ondersteuning op basis van de Wmo kunnen.

Het aantal inwoners met een Wmo-indicatie is de afgelopen jaren relatief stabiel gebleven. In het eerste halfjaar van 2026 zien we een lichte stijging ten opzichte van 2025, maar vooralsnog is geen sprake van een duidelijke trendbreuk of sterke groei in het gebruik van Wmo-ondersteuning als gevolg van de vergrijzing.

Indicator: gemiddelde leeftijd van inwoners die instromen

Bij het ouder worden van inwoners neemt de kans toe dat zij Wmo-ondersteuning nodig hebben. Het is dan dus moeilijker om te voorkomen dat inwoners instromen in de Wmo. We willen wel graag dat inwoners zich langer zelf redden zonder indicatie. Daarom willen we een stijging zien in de gemiddelde leeftijd van inwoners die instromen in geïndiceerde Wmo.

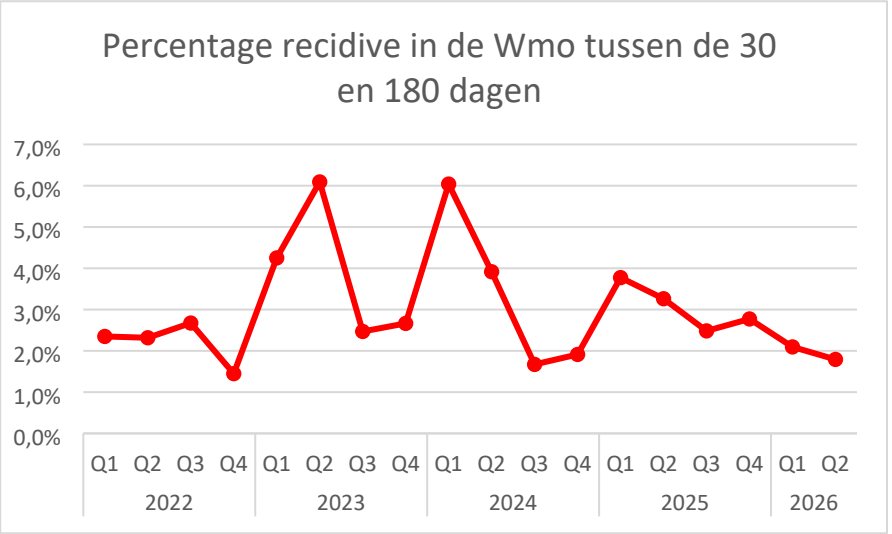
Ook in de gemiddelde leeftijd van inwoners die instromen in de Wmo zien we nog geen effecten van de vergrijzing. Deels is dit positief te duiden: de toename van het aantal ouderen leidt nog niet tot een hoger gebruik van Wmo-ondersteuning. Aan de andere kant blijft de jongere doelgroep binnen de Wmo (vaak gebruikers van bijvoorbeeld begeleiding en dagbesteding) groot en lukt het nog niet om die doelgroep te verkleinen. Met de maatregel waarmee we lichte hulp steviger in de sociale basis

organiseren, willen we bereiken dat deze doelgroep minder vaak een beroep doet op Wmo-ondersteuning. Daarnaast is er een nog jongere (soms ook minderjarige) doelgroep die gebruikmaakt van bijvoorbeeld rolstoelen en woningaanpassingen. Deze groep is niet beïnvloedbaar en heeft veel invloed op de gemiddelde leeftijd.

DOEL 5 : VOLWASSEN INWONERS HEBBEN ONDERSTEUNING DIE BETER AANSLUIT

Indicator: percentage recidive binnen 6 maanden

Naast het verminderen van het aantal inwoners met een Wmo-indicatie willen we met de maatregelen ook bereiken dat we zorg efficiënter en effectiever inzetten. We willen dus dat inwoners als ze uitstromen, definitief of voor langere tijd uitstromen. Deze indicator meet of het lukt om te voorkomen dat inwoners binnen 6 maanden na het aflopen van hun indicatie opnieuw een indicatie krijgen. Het percentage is een weergave van de hoeveelheid inwoners die tussen de 30 en 180 dagen na afloop van hun indicatie opnieuw instromen.

Waar het recidivepercentage in 2023 en 2024 fluctueerde, is het sinds 2025 stabieler. De stabilisatie in 2025 en de eerste helft van 2026 laat zich verklaren doordat de gemeente bij langdurige hulpvragen langer is gaan indiceren.

UITGELICHT…

In dit hoofdstuk lichten we een selectie van de maatregelen uit. We vertellen over de voortgang, (waar mogelijk) de resultaten en de ervaringen van betrokkenen. Hiermee bieden we inzicht in het effect en de mate van succes van een maatregel.

Herbeoordeling 30 casussen

Wat is het doel van het project 'Herbeoordeling 30 casussen'?

Met dit project willen we de 30 duurste meervoudig complexe dossiers waarin ondersteuning is ingezet doorlichten en herbeoordelen. Uit de herbeoordeling kan blijken dat zorgintensiteit afgeschaald kan worden

en/of andere ondersteuning nu passend is, waardoor een besparing op de kosten gerealiseerd kan worden.

Ontwikkeling en werking van de tool
Om een goed beeld van de casussen te krijgen, is een AI-tool ontwikkeld. De tool helpt de projectgroep bij de herbeoordeling en afweging aan de hand van alle leefgebieden, zoals wonen, werk, dagbesteding, financiën en veiligheid en meer. In de tool zijn wetgeving, afspraken met aanbieders en verschillende werkwijzen verwerkt, waardoor de tool de werkwijze en methodieken van gemeente Gouda en landelijke best practices kent. Zo kan in kaart worden gebracht wat er nodig is en welke ondersteuning in de huidige fase van een dossier past.

De verwerkte dossiers zijn geanonimiseerd en gecodeerd, waardoor herleidbaarheid naar een inwoner niet mogelijk is. Daarnaast draait de tool offline, op de eigen systemen van de gemeente en is daardoor niet voor externen te benaderen.

Bereikte mijlpalen
Er zijn 30 casussen geselecteerd en voor een deel verwerkt in de tool. Eind oktober zijn alle 30 casussen in de tool verwerkt. De eerste inzichten zijn al beschikbaar en laten zien waar ondersteuning is ingezet en welke voorzieningen een groot deel van de kosten verklaren. Vanaf november worden de uitkomsten en adviezen die de tool geeft geanalyseerd. Met een kritisch oog wordt naar de haalbaarheid van de geadviseerde acties en het besparingspotentieel gekeken. De uiteindelijke verantwoordelijkheid en afweging blijft altijd bij de medewerkers van de gemeente.

Eerste resultaten en effecten van het project
Medewerkers krijgen door de AI-tool snel inzicht in de 30 casussen. Dat helpt om beter te volgen wat werkt, wat minder goed werkt en waar bijsturing nodig is in de toekomst. Dit helpt bij het sturen op effectieve en efficiënte inzet van ondersteuning. Na de herbeoordeling is het de bedoeling de geleerde lessen te borgen in de standaard werkwijze van het multidisciplinair team van de gemeente.